

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Гетманенка Олексія Олександровича «Фінансова безпека як складова економічної безпеки національної економіки та її інтеграції в світогосподарські відносини», поданої до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини

Актуальність обраної теми дослідження

В умовах глобалізаційних процесів особливого значення набувають питання безпеки держави. Це обумовлено значною мірою впливом таких зовнішніх факторів як глобалізація та зростаюча конкуренція, які спонукають суб'єктів економічних відносин до пошуку нових ніш, неохоплених ринкових сегментів. Транснаціональні корпорації та індивідуальні міжнародні фінансові гравці в цих умовах все більше уваги звертають на країни третього світу, і країни, що розвиваються. У пошуках швидких надприбутків за рахунок агресивної фінансової політики вони своїми діями створюють загрози і завдають відчутної шкоди фінансовим системам держав. Світова фінансова криза – яскравий тому приклад.

Протягом майже 30 років в Україні відбуваються процеси трансформації економіки, фінансів, житлово-комунального господарства, соціальної сфери, податкової та пенсійної систем і ряду інших важливих сфер. Однак здійснювані в країні реформи, що мають на меті формування ринкової економіки і правової демократичної держави, протікають непросто, часом досить суперечливо і, більш того, болісно. Однією з основних причин, що гальмують зусилля українського уряду по зміцненню державності, створенню потужної, багатогалузевої економіки, орієнтованої на забезпечення стабільного економічного розвитку країни і суспільства, їх захищеності від економічних загроз, є нестабільність фінансової системи України. Швидкі темпи зміни етапів ринкових трансформацій не дозволяли на державному рівні сформулювати стратегію посилення впливу на всі напрямки соціально-економічного розвитку країни, що позначилося на стабільності фінансової системи України. Все це обумовлює необхідність створення дієвого механізму забезпечення фінансової безпеки України, в умовах, коли вона прагне інтегруватися до глобальної економічної системи.

Відомо, що міць будь-якої держави світу і її національна безпека як гарантія незалежності країни, стабільності і ефективності життєдіяльності суспільства, характеризуються, перш за все, станом її економіки і рівнем захищеності від загроз, що визначають рівень фінансової безпеки. Слід зазначити, що і донині питання фінансової безпеки України не перебувають в центрі уваги уряду, а спроби вітчизняної науки, перш за все, економічної і

правової, виявити нові аспекти в удосконаленні механізму забезпечення фінансової безпеки не знайшли свого практичного застосування з різних причин.

У зв'язку з цим, дисертаційне дослідження Гетманенка Олексія Олександровича, в якому автором надано науково-практичне обґрунтування рекомендацій щодо управління фінансовою безпекою держави в умовах збільшення ризиків та поглиблення кризових явищ, в тому числі викликаних інтеграційними процесами, що відбуваються на тлі глобальних викликів, є актуальним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Аналіз дисертації свідчить, що здобувачем виконано достатньо ґрунтовне критичне вивчення теоретичного базису поставленої наукової проблеми щодо управління фінансовою безпекою країни в умовах поширення ризиків та поглиблення кризових явищ в процесі інтеграції України до системи світогосподарських відносин з урахуванням впливу глобальних викликів та загроз, шляхом використання концепції стратегічного антикризового управління фінансовою безпекою. Робота має теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування, що обумовлено, зокрема, глибиною здійсненого здобувачем дослідження, опрацюванням 229 найменувань інформаційних джерел (включаючи джерела міжнародної статистичної звітності), що стосуються різноманітних аспектів за темою дисертації.

Наукові положення, висновки і рекомендації повною мірою висвітлюють положення поданої на захист дисертаційної роботи.

Обґрунтованість та достовірність положень і висновків дисертанта визначається тим, що вони є результатом ретельного вивчення і порівняння:

- законодавчих та нормативно-правових актів України, ближнього та дальнього зарубіжжя, а також міжнародних документів;
- значного обсягу спеціальної наукової літератури в галузі знань "Міжнародні відносини";
- розрахунково-експериментальних результатів емпіричного дослідження;
- аналізування державних програмних документів.

Для досягнення поставленої мети в дисертаційній роботі використовувались загальнонаукові методи та підходи, а саме: під час обґрунтування теоретичних аспектів дисертаційної роботи використано методи узагальнення, аналізу та синтезу; під час оформлення та узагальнення проведених досліджень і отриманих результатів використано методи економічного та системного, історико-еволюційного та ретроспективного аналізу, теоретичного та логічного узагальнення, графічний метод; для аналізу тенденцій і закономірностей розвитку світового господарства,

сучасного стану та тенденцій розвитку фінансової системи України в умовах триваючої глобалізації світового господарства з метою оцінювання рівня фінансової безпеки використано експертні методи; в процесі вимірювання значень показників фінансової безпеки використано функціонально-параметричний аналіз.

Завдяки точному використанню наукової термінології та фразеології, роботі притаманні логічний зв'язок викладення матеріалу, смислова завершеність, цілісність та єдність, що сприяє вираженій послідовності, стилістичній коректності та чіткості висновків.

Інформаційною базою дослідження стали: Закони України; постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України; статистичні дані Державного комітету статистики України; публікації науковців та практиків, а також власні дослідження автора з питань управління фінансовою безпекою країни в умовах триваючої глобалізації та інтеграції економіки України до світової економічної системи, дослідження тенденцій і закономірностей розвитку світового господарства, оцінки сучасного стану та тенденцій розвитку системи фінансової безпеки України в умовах глобалізації світового господарства.

Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені в дисертаційній роботі Гетманенка О.О., базуються на системному підході до аналізу і діагностики об'єкта дослідження.

Достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, забезпечена знанням і творчим використанням наукової методології та застосуванням сучасних методів проведення досліджень. Отже, ступінь обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження Гетманенка О.О. підтверджується відповідними матеріалами та виконаними вимогами до дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

Новизна результатів наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні результати дослідження, що характеризують наукову новизну одержаних результатів, складають три цілісні блоки:

Перший – включає теоретичні засади фінансової безпеки як складової та важливого чинника економічної безпеки національної економіки та її інтеграції в світогосподарські відносини, а саме: 1) фінансову безпеку розглянуто в системі економічної безпеки національної економіки: побудовано алгоритм забезпечення економічної безпеки економіки держави, визначено еволюцію парадигм розуміння економічної безпеки національної економіки, складові економічної безпеки та місце в ній фінансової безпеки; 2) розкрито сутність та властивості глобальної фінансової безпеки та фінансової безпеки держави як економічних категорій: побудовано структуру та механізм фінансової системи держави, визначено перелік індикаторів та їх вагових коефіцієнтів для розрахунку інтегрального індексу фінансової

безпеки держави, основні джерела зовнішніх та внутрішніх загроз фінансовій безпеці на сучасному етапі розвитку світової економіки (с.38-64); 3) досліджено особливості фінансової безпеки держави в аспекті її інтеграції до системи світогосподарських відносин: встановлено основні негативні наслідки глобалізації для фінансової безпеки будь-якої держави на етапі її інтеграції до системи світогосподарських відносин (с.64-78).

Другий – містить результати діагностики фінансової складової економічної безпеки України на етапі світогосподарської та європейської інтеграції: 1) здійснено аналіз тенденцій і закономірностей розвитку світового господарства; визначено основні фактори, які спричинили уповільнення світового економічного зростання в 2018-2019 роках (с.85-103); 2) здійснено дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку фінансової безпеки України в умовах триваючої глобалізації світової економіки, визначено основні ризики та загрози фінансовій безпеці та стабільності України в умовах триваючої глобалізації економіки (с. 103-132); 3) здійснено дослідження кризових явищ у світовій економіці з позицій загроз фінансовій безпеці країни на шляху інтеграції до неї, визначено макроекономічні ефекти, які впливають на фінансову систему України та проявляються як зовнішні фінансові шоки (с.132-148).

Третій – включає розроблені автором напрями та засоби удосконалення управління фінансовою безпекою країни в умовах збільшення ризиків та поглиблення кризових явищ, в умовах триваючої глобалізації на етапі інтеграції України до світової економічної системи: 1) визначено шляхи нейтралізації ризиків та загроз для фінансової безпеки країн з перехідною економікою (с.154-173); 2) розроблено концепцію стратегічного антикризового управління фінансовою безпекою країни, яка має реалізовуватись на засадах стратегічного управління та бути орієнтована на реалізацію програмних заходів переважно превентивного характеру; таке управління повинно бути спрямоване на безперервне забезпечення рівня фінансової безпеки країни, при якому держава здатна захищати власні національні інтереси, підтримувати соціально-економічну і фінансову стабільність, бути учасником світових інтеграційних процесів та міжнародних економічних відносин; це передбачає: відповідність фінансової політики держави (міжнародної, регіональної, національної, місцевої) довгостроковим цілям сталого розвитку; постійну комплексну взаємодію всіх суб'єктів управління фінансовою безпекою за всіма важливими аспектами; постійний контроль, моніторинг та попередження наявних і потенційних внутрішніх та зовнішніх ризиків, загроз, небезпек та дисбалансів шляхом побудови вертикально-інтегрованої системи ризик-менеджменту на всіх рівнях економіки; постійну розробку та удосконалення інструментарію для здійснення контролю, моніторингу та уникнення ризиків, загроз, небезпек та дисбалансів, подолання їх негативних наслідків та забезпечення фінансової безпеки держави (с.173-202); 3) розроблено: методичний підхід щодо оцінювання рівня фінансової безпеки та системи управління нею;

комплексну систему оцінки системи управління фінансовою безпекою держави, що має ґрунтуватись на таких положеннях: по-перше, оцінюванні рівня фінансової безпеки на підставі розрахунку інтегрального показника, що визначається на підставі врахування індикаторів, які характеризують найбільш пріоритетні напрямки фінансової безпеки країни, та відповідної шкали ідентифікації; по-друге, врахування результатів SWOT-аналізу шляхом визначення ступеня впливу на фінансову безпеку країни та систему управління її фінансовою безпекою з подальшою побудовою зведеної матриці результатів SWOT-аналізу як стратегічного балансу стану фінансової безпеки та системи управління нею (с.202-217).

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Наукові положення, висновки і рекомендації повною мірою висвітлено у 7 наукових працях загальним обсягом 3,12 обл.-друк. арк., у т. ч.: 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави; 2 публікації у матеріалах науково-практичних конференцій.

Усі наукові результати опубліковані вперше за темою дисертації та не містять опублікованих раніше в інших наукових публікаціях результатів.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертація та наукові публікації, у яких висвітлено основні наукові результати дисертаційного дослідження, не містять порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

Дискусійні положення, недоліки і побажання

Незважаючи на загальну позитивну оцінку і змістовність викладу результатів наукового пошуку, обґрунтованість та достовірність висновків, окремі положення роботи є дискусійними, до деяких виникли певні зауваження, зокрема:

1. В табл. 1.1 дисертаційної роботи автором узагальнено ключові ризики для економічної безпеки національних економік країн світу лише за період 2018-2020 років. На нашу думку розширення даного періоду дозволило б краще відстежити кількісні та якісні зміни, які характеризують ключові ризики для економічної безпеки економік країн світу.

2. В п. 1.2 на стор. 52 зазначається, що "На сьогодні розроблена велика кількість різноманітних індикаторів та методик оцінювання рівня фінансової безпеки як науковцями, так і різноманітними міжнародними організаціями" і надається перелік найбільш відомих з них. Зважаючи на те, що автором було

запропоновано власний комплексний підхід до оцінювання системи управління фінансовою безпекою держави, доцільно було б більш детально дослідити дані методики, критично проаналізувати притаманні їм недоліки та переваги, а також зазначити переваги та особливості застосування запропонованого в роботі авторського методичного підходу.

3. В п. 2.1 автор розглядає питання пандемії "Covid-19", яка змінила порядок життя людства. Дослідженню нових умов та чинників розвитку, які з'явилися під впливом пандемії "Covid-19", її наслідків для реалізації економічного потенціалу країн як здатності до існування, розвитку та стійкого функціонування всіх сфер економіки і суспільства, було б доцільно приділити більше уваги з позицій впливу на світогосподарські процеси та стан міжнародної економіки.

4. На рис. 3.3 дисертаційної роботи автором зображено систему управління фінансовою безпекою держави. Зважаючи на науковий характер роботи та з метою підвищення прикладної спрямованості рекомендацій доцільно було б представити свої пропозиції щодо змін в інституціональному забезпеченні запропонованої системи управління фінансовою безпекою країни.

5. Виявлені за результатами здійснення SWOT-аналізу фінансової безпеки та системи управління фінансовою безпекою України (стор. 209-210) сильні та слабкі сторони, можливості і загрози потребують пояснень зважаючи на те, що окремі з них мають суперечливий характер і тому можуть бути переглянуті.

Проте, вказані зауваження відображають власну наукову позицію опонента і не заперечують можливості існування авторського бачення шляхів розв'язання завдань дисертаційного дослідження, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку результатів дисертаційного дослідження Гетманенка Олексія Олександровича.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Гетманенка Олексія Олександровича на тему «Фінансова безпека як складова економічної безпеки національної економіки та її інтеграції в світогосподарські відносини» є завершеною науковою працею, виконаною на актуальну тему. Робота містить теоретичні та методичні засади, науково-практичні рекомендації щодо управління фінансовою безпекою держави в умовах глобалізації на етапі інтеграції економіки країни до системи світогосподарських відносин завдяки запропонованій автором до використання концепції стратегічного антикризового управління фінансовою безпекою держави.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота на тему «Фінансова безпека як складова економічної безпеки національної економіки та її інтеграції в світогосподарські

відносини» відповідає вимогам МОН України, які висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини», та вимогам пп. 9, 10, 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року №167, а її автор – Гетманенко Олексій Олександрович - заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент,

завідувач кафедри фінансів та
фінансово-економічної безпеки
Київського національного університету
технологій та дизайну,
д.е.н., професор

I.O. Тарасенко

Лірикс Тарасенко
Земний секретар

Н.В. Тервад

04.06.2021 р.
Лар. БОВ *[Signature]*